

SANTESSON, BERNDT PETER

Protocoll och utslag, rörande en nådigst tillåten ärsättnings fråga. Lund, tryckt uti Berlingska boktryckeriet.

1794

EOD - Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 12 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
  - Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
  - *Sök:** Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
  - *Klipp & klistra:** Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).
- *Ej tillgängligt i varje e-bok.

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkor för användning: <https://books2ebooks.eu/csp/sv/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 40 bibliotek från 12 europeiska länder denna service. Sök böcker tillgängliga för den här tjänsten: <https://search.books2ebooks.eu>
Mer information finns tillgängliga via <https://books2ebooks.eu> boken.

1794

[SANTESSON, B. P.]

jurid. Sv.
Rätteg. Sv.

[23]

Protocoll och Utslag, 1700-1829

rörande en

Nädigst Tillåten

Utfättnings Fråga.

Est vix consolabilis dolor: tanta est rerum amissio
ac desperatio recuperandi; sed — omnes cives sic
existimant, quasi Lumen aliquod, extinctis cæteris,
elucere constantiam.

Cic. ad Sulp.

F U N D,

Tryckt uti BERLINGska Boktryckeriet.

1794

Santesson

Wördade och Allskade Swenska Allmänhet!

Jcke, utan at Förolämpa Dig, kan jag lämna i mörkret detta mål, af så mycken instyrelse på begreppet om Din Borgerliga Säkerhet, Wälfärd och Bestånd. Dnr utgången däraf bdr Du ej eller sakna uplysning. Du skall hafwa den till godo. Har jag warit, är jag — och blifwer et offer, aldrig så sargat, Din Dom skall hela dessa sären. När Du är warnad, är jag tillfrids stånd — och — Wi hafwa bägge wunnit. Berenstorp d. 25. Febr. 1794.

B. P. Sanzeson.

Utdrag af Domboken, hällen wid Oxie Hårads ordinarie Winter Ting uti Klörup then 23:de Januarii 1794.

S. D. Regements Pastoren *B. P. Santesson*, har till detta Ting instämt Landshöfdingen, Öfver-Commendanten och Riddaren af Kongl. Maj:ts Svärds Orden, Högwålborne Friherre Herr *Tage Thorz*, Lands Kammereraren Adel och Högaktad Herr *P. L. Cronstoe*, Krono Befallningsmannen Högaktad Herr *A. G. Krook*, Krono Länsmannen Wälbetrodde *J. Heggman*, Tjerdingsmannen *Håkan Persson* och samtelige Sunnanå Byemän, til laga gemmåle i de påståender som innesfattas i följande:

Stemnings Memorial.

En af mig anlagd Dambyggnad och ett dermed förenadt fiske wärck, hafwa, igenom mine grannars, samtelige Hemmans Uboernes i Sunnanå, händer, den 23:de Decemher 1791 blifwit onyttige gjorde och förstörde, ehuru dese wärck, såsom warande under Lagarnes skydd, icke sålunda borde behandlas under sjelfwa fridens lugn. — Et min egendoms rätt så ömt särande sleg, har jag, såsom en owantlig händelse, anmält hos Hans Maj:st Konungen, med bönsallan om Des Rådiga försvar emot en sådan gjerning; Hans Kongl. Maj:st tåctes, genom Rådigt Utslag häröfwer, den 3:de sittedne April, hwilket genom Kongl. Landt-Contoirets i Malms försorg, fem och en half månad derefter eller medio Octobris nåsl. blifwit mig meddelt, tillåta, at jag

jag skall äga rättighet, wid wederbörlig Domstol af wederbörande skadestånd och årsättning dersföre söka. — Och, som Sunnanå Byemän, utom anförande af Krono Fierdingsmannen *Håkan Persson*, *Håkan Persson* utom sin närmaste förmans Herr Krono Länsmannen *Haggmans* ordres, Krono Länsmann *Haggman*, utom sin Krono Fogdes Herr Befallningsmannen *A. G. Krooks* befallning och änteligen Herr Krono Befallningsmannen *Krook* utom sitt höga Förmanstaps, Högwälborne Herr Barons, Landshöfdingens, Öfwer-Commendanten och Riddaren *Tage Thotts* och Lands Kammereraren Högädle Herr *Peter Ludvig Cronshoe* såsom Kongl. Lands-Contoirets Styresmäns anmodan, en sådan handläggning hwarcken torde hafwa wägat sig företaga eller wärdställa, altså (och då det ej kan förmodas, at några ordres härom, ifrån någon än högre grad emanerat;) kan jag icke undgå, at ödmjukeligen anhålla, det så wäl samtellige Sunnanå Byemän med Krono Fierdingsmannen *Håkan Persson*, hwilcka selswa gerningen utöswad, som Krono Länsmann Herr *Haggman*, Krono Befallningsmannen *Wälädle Herr A. G. Krook*, samt Landshöfdingen, Öfwer-Commendanten och Riddaren, Högwälborne Friherre, Herr *Tage Thott*, med Lands-Kammereraren Högädle Herr *P. L. Cronshoe*, måtte lagligen blifwa stämde kallade och ombudne, at sig infinna wid Loff. Oxie Hårads nästinfallande Winter Ting i Klörup then 28:de nästkommande Januarii, at mig gemmåla, uti hwad den Nådighst tillätne årsättnings frågan, med mera, som dermed gemenskap äga eller så kan, innehåller. Bernstorp then 19 December 1793.

Berent Peter Santesson.

Wid företagande af detta mål, infinna sig för Käranden des Fader, Herr Kyrkoherden *Orzo Santesson*, som till Käromålets fullföljande och närmare förklarande ingifwer ett så lydande Anförande:

Enligt Lagens bud, blef, igenom Kongl. Lands-Contoirets i Malmö deruti grundade remisse, den 12:te December

December 1788 Lit. A., wåg öppnad för mig, at gagna den undersökning, som Byggnings- Balkens 20 Cap. (jemsfördt med XVII Cap. samma Balk.) föreskrifwer, till förmån för hwar och en statskyldig, äfwen ofrälse, medborgare, som, å sine ågor, finner lägenhet, at inrätta qwarn, fiske och Dambyggnader.

Innom den mig förekigde tid af fyra månader, sökte jag, och århöll äfwen, på utsatt dag, den 22:dra Maji 1789, Oxie Hérads Loff. Tings- Rätts Syn för rättning och Dom, öfwer den af mig anlagde Dambyggnad af stenmur, och dermed förenade qwarn och fiske wårck å Skatteågorne N:o 8 Summanå; sedan alla fringliggande och nästgränsfande jord- fiske- och qwarn-ägare, genom samma Loff. Domstols utfärdade, och dem, i behörig tid, meddelte stämningar, dertill blifwit kallade och sig infunnit.

En del af desse Parter bestridde wäl inrättningen, men utan sannolikhet, utan bewis och vittnen; En annan del medgaf den, och den tredje anförde, at den befordrade ögonskjenlig förmån för Nordanås Bys tillförande Wårck.

Den Loff. Synne- Rätten, sedan den skådadt skället och inrättningen, öfwerwågade alt detta, och affunnade, för den församlade Menigheten det Utslag: At, emedan hwarken ofwan eller nedanföre warande gran- nar, jord- och qwarn-ägare, å theras åkrar och ångar, medelst wattenflod, eller å theras qwarnar, medelst bak- flod och wattenminskning, Kunde tillfogas någon olägenhet af denna inrättning, så Kunde Synne- Rätten icke annat, än tillstyrcka dess framdeles Laga bestånd, i Kraft af Byggnings- Balkens XX Cap. 4 §. Lit. B.

Emot detta Lagliga Beslut hafwa Wederparterne icke anmält eller klagadt något missnöje — eller wådjad, utan, med skäl, låtit samma Utslag winna en Domfast och Laga Kraft. Jämför Rättegångs- Balkens XII Cap. 7 §.

Men, det Kongl. Lands- Contoiret i Malmö, som en gång genom sin remiss, affagt sig Domare magt och rätt i denna sak, igentager sådan egenkap, och täckes,

genom Utslag, den 24 October samma år, för hwad ordsak skull, med hwad styrka eller skäl? förstår jag icke, under ett Råd-günstigt förbigående af Domstolens beslut, såsom den enda Lagliga och rättwisa grund till Des eget, tillåta sig, icke, som Lag säger, Byggnings-Balkens XX Cap. 4 §, på fasta och godlände skäl, förordna, utan, efter wälbehag eller godtycko, Dömma: Ut Dämningen genast bör rulleras och borttagas, så at wättnet i Åen får sitt fria och naturliga lopp: Börandes Krono Befallningsmannen i Orten, till wärckställighet häraf lemna handräkning. Lit. C. jämsför Landshöfdinge Instruotionen af den 4:de November 1734 §. 5.

Det war jag, som nu befann mig uti den executiviska Irregängen, jag, som bestört, ej mindre deröfwer, at se min lätta tro bedragen och min kostnad spild, än öfwer en så ny och ohörd tillämpning af Laga stadgar, at ett Kongeligt Lands-Contoir, uti sitt förordnande om ifråga warande Dambyggnad, förkastar eller förgäter en, på egen remiss företagen, på Lagbehörig undersökning grundad, genom vanmålt misnöje eller wad, kraftwunnen och Domsast, Solklar och tydelig, ja, billig och rättwis Syn Rätts pröfning; Och — twärtom — grundar — eller upställer sitt förordnande, sin wilja, at denna Dammen skall förstöras, på det — underliga — mina afwundares — tancespel; — Ut wättnet i Åen skulle genom Dambyggnaden upstiga, och wättna eller skada deras ängar; Skyndade, at emot detta owanliga steg, enligt wägwisning, förete allerödmjukaste besvär uti Konungens och Rikets Höglöfl. Kammar-Collegio.

Under pröfwortiden häraf, föll det en enda Bederspart, Frälse Inspektoren *Lindstedt* i sinne och gjerning, at den 31 Januarii 1791, å nyo draga det mål, som, enligt hwad förut nämndt är, redan en gång blifwit N.B. behörigen afdömt af den tillförordnade Hårads Syn-Rätten, under Kongl. Lands-Contoirets än ytterligare pröfning, på sitt förut andragne, af Bedersparter motsagde, af Syn-Rätten förkastade, men af Kongl. Lands-Contoiret antageliga obewisfa, och obewisliga

wissliga föregitwande om watten skada; hwilket listiga och Dom-qwälsjande upståg hade den lyctan, at åswert denna gång, tillwinna sig Kongl. Lands-Contoirets så benågna åtgjård, at Kongl. Lands-Contoiret icke allenast, oaktadt medwetande af mine, å högre ort i rättatid ingifne Beswår i hufwudsaken, enligt Des eget widegående i Utslaget den 22:dra Martii S.å Lit. D. Utidesa ord: Ehuruwål Regements Pastoren *Santesson* hos Kongl. Maj:ts samt K:tsens Höglof. Kammar-Collegium anfördt Beswår öfwer samma Utslag (Kongl. Lands-Contoirets den 24:de October 1789), utan at målet thestådes bewisligen är afgjort, såldt nytt Utslag i samma hufwudsak, ur det oförmodade och märckwärdiga skäl, at, som orden widare l. c. uti sin egen bokskaf förekomma: Alldenstund Pastor *Santessons* olagliga, (N:B. med Domstolens lagliga tillåtelse) byggnad, icke derigenom (N:B. genom Beswåren) kan medföra någon Laga förmån (O! jämmer! at första remissen icke gjordes en så lyckelig upståkt!) i synnerhet, då Kongl. Collegium ingalunda instålt, wårskan af Konungens Besfallningshafswandes öfwerklagade Beslut. Hwilken wårda! när skulle detta skjedt? at Kongl. Kammar-Collegium skulle yttradt sig i hufwudsaken, N:B. innan Kongl. Kammar-Collegium kunde yttra sig i samma hufwudsak? — At det kunde förekomma och aswärja en, till sjelfwa möjligheten (in contingenti) oförmodelig handläggning, utan at wåra allwetande? utan och, under en sådan målets pröfningsstid å högre ort, i sjelfwa wercket, sökt göra för mig nyttigt och öndjeligt, alt, hwad jag, genom Beswåren, kunnat winna, och wunnit, nemligen min egendoms råddning, genom förnyade och strångare ordres till Krono-Fogden at rullera Dämningen på *Lindstedts* prat, och skaffa wattenet i Åen det fria och naturliga lopp, hwilket det dock aldrig, utom i Kongl. Lands-Contoirets antagne inbillning, torde saknat —

J förbigående, må det tillåtås mig anmärcka: det stridiga anseende hwilket hwarje granskande öga torde upståcka uti *Lindstedts*, såsom Fullmagt, för sig anbragte anmålan, af Högwålborne Herr Grefwe m. m. J. G. C. Wachter.

C. *Wachmeisters* till honom stälte, befallning af den 30:de December 1790, Lit. D. *Bid* jemförande deraf, dels med *Högwälsborne Grefwens* m. m. *Herr Adalric Wachmeisters* Skrifwelse af den 10 Augustii 1791. Lit. F. *Jämsför Rättegångs-Balkens* Cap. XVII. §. 1., dels med händelsen af *Lindstedts* försigtiga uteblifwande med sin, så wäl af Kongl. Lands-Contoiret, som Kongl. Kammar-Collegio, honom tillätne, på mig stälte reconventions fråga om watten skada, med hwilken han, på begge ställen skriat *Hemmels* högt. Dock — — denna *Gårds* Fogde twiste wäl, hwad han wille göra — och han gjorde wifliga — des hastiga återtag, eller omåntade *flyckt* från *Trolleberg* lärer tillfyllest hafwa dränckt — det mulna förslaget. —

Fångslad och tryckt af en så lång och tung kädja af oförrätter, och, då jag icke tyddeligen märckte min egendoms förlust, ipso actu wara nära för handen, (ej war det långt emellan den 17 December 1791. Lit. E., då jag, trött, at längre förgåfwes yrka rätt, gjorde det yttersta, et lika onyttigt försök, at, på samma ställe, frypa efter nåd, för min egendom, och den 23:de derpåföljande, då jag med en häpnadsfull förundran måste se, en grym execution af en obarmhärtig Dom, tillflynda mina allrådande öfwermän, en wild glädje öfwer några flyktiga ögonblicks brottliga seger, i trots af Lagar och Öfwerhet, i trots af den afwäpnade, den wärnlösa mensklighetens qwasda suckar, i trots, af den frofjade ofskuldens tyfsta men hämska hämd; Dock! *Sundilos*, icke utlöftad på all tröst; emedan *Lindstedts* ännu intet nyttjat sine kraftfulla stål inför det Kongeliga Lands-Contoiret, emot min öfriga egendom, och mitt hufvud, som funnat sitta honom och *Trålls* Hemmanet i *Nordana* lika mycket till hinder och mehn, som min öggnad) genom Kongl. Lands-Contoires driftiga och brådskörande Beslut, hwilket, på en gång, och uti en persona agenti, tycktes, genom egen magt, hafwa förerat *Högsta Domarens* och *Högsta executarens* rättigheter, och, willrådig, under så fridiga begrepp, hämtade jag dock nog mod, at med ett nytt, ett skarpt nöd-

rop bejwåra Kongl. Kammar-Collegii Bröt, i det men-
lösa hopp, at den stund, någon tid, måtte inträffa, at
mina mågtiga wedersakare skulle förödmjuka sig. —

Jag yppade då, inför Kongl. Kammar-Collegio,
min häpenhet öfwer Kongl. Lands-Contoirets sig till-
ågnade, widsträckt, förenade Domare och executors
magt, öfwer min Egendoms utställande, intra fatalia,
för wålds wårckan, i stället för skydd under Lagen, af
ett Embete, som Högsta magten budit, sjelf hägna oskuld,
öfwer Lagarnes enwåldiga trampande under fötterna,
till allmän och enskild osäkerhet; öfwer en onyttig
pardon för den, som förlorar sitt hufvud.

Jag bedrog mig icke med denna tancka, med detta
hopp: Kongl. Kammar-Collegium behagade, med stör-
sta indulgence, nyttja ett annat, ett Lagligt, ett råttwist,
ett naturligt, ett menskjo-wänligt alternativ, at uplåcka
en annan slufkonst, än den, med hwilken Kongl. Lands-
Contoiret låtit sig nöja. Uti sitt Utslag; gifwit den
17:de April 1792. Lit. F., der det heter: Däråst fin-
nas skulle, at wattenet, i anseende till qwarndämningen,
skulle förordfaka skada, å nästgränsande ågor, med däm-
ningen bör försaras, på sätt af Kongl. Maj:ts Besall-
ningshafwande blifwit förordnade.

Däråst finnas skulle: Skulle år ett imperfectum —
finnas skulle: Således war det ju ännu aldrig funnit?
At någon skada war skjedd; icke uti de till Kongl.
Lands-Contoiret och till Kongl. Kammar-Collegium
ingifne Syn Rättes Handlingar; icke, uti Kongl. Lands-
Contoirets egen, grundade, skälige och opartiska öfwer-
tygelse; icke, uti Kongl. Collegii skarpsyntaste gransk-
ning; icke, uti Kongl. Collegii och Kongl. Lands-
Contoirets Nådigt anbefalte hörande inför Konunga
Thronen; icke, uti wederbörandes förklaringar inför
Högst den Samma: Se rubriquen til Lit. G., icke,
icke, uti hela — werlden. — Men hwar har då det
Kongl. Lands-Contoiret funnit et non Ens — — Dena
na hemlighet? Ack! uti Lindstedts slagdångor! ergo —

Skulle, förordfaka skada å nästgränsande ågor;
Äter ett imperfectum, bör försaras: Detta Futurum con-

ditionale, reservationis & exceptionis — upslukat af ett rofgerigt Perfectum absolutissimum. O! Hwi glömde icke åfwen jag dese farliga Tempora! Min Cassa, som nu upoffras för ett gammalt grål, kunde då tröstat mig —

Men, jag hoppas och förmodar med skäl — häraf uplyst torde finnas, at Kongl. Kammar Collegium Lit. C. aldrig förordnadt, (N:B. i jemlikhet med det Kongl. Lands-Contoiret) at min Dambyggnad (och dermed förenade betydliga fiske wärf) borde förstöras, per volo ac jubeo, N:B. antingen den skadade eller iniet skadade, antingen den wore Lagligen tillkommen eller olagligen; och, per consequens, hwad som blir det samma: at en menniska per *AVTOS ESQ* bär förlora lif och Egendom, antingen de äro förwärfade, eller icke förwärfade.

Således inträffade nu, just i Laglig ordning, den inställelse af Kongl. Lands-Contoirets nitfulla omsorg, at låta förstöra min egendom för den faran skull, som war funnen uti *Lindstedts* lögnskrift, hwars utebelifwande Kongl. Lands-Contoiret, så oförträckt påropadt i sitt Utslag redan — den 23 Martii 1791.

Men — mitt öde war en gång beslutat och — afgjort — derföre kom och, till olycka, denna inställelse, fyra månader och något till — för sent. — Uti den Brunnen, som nu skulle igenkastas — war Barnet redan dränckt, min ofskyldiga mödas frucht låg i wattenets djup — och den farhåga, som jag yppat för Kongl. Collegium, war nu wärfelig.

Hela Kongl. Lands-Contoirets under Betjening, sattes i December månad 1791 i full rörelse, Krono- Fogde, Låns- och Hjerdingsman, den sednare, biträdd af första Bederparterne Sunnanå Byemån, hwilka liksom electrifierade af Kongl. Lands-Contoirets ljungande ordres, tycktes lofwa, sig nytt lif af ett iskalt December bad, i watten up till armarne, försedde med segrens eller wäldets grymma wärfkyg, stänger och spjut, genom hwilka hela min byggnad, genombårad och nedstörtad, N:B. åtgick till consumptionem, och wagnar, med hwilka de sagta bortförde mina Dam-luckor i Triumph,

Triumph, förmodeligen förnöjde öfwer ett så önskad
tillbud, at så wärfställa ett afwundswärd med arm-
styrcka, hwilket Lagens heliga rättwisa dem wägrat.
Talamod! wälsignad, Du Himla Dygd! som räckte mig
Din hjälpsamma hand — i denna bepröfwelsens stund.
Sämför detta förfarande med Landshöfdinge Instruk-
tionen §. 13. ah in. ad fin.

Uti en så ond och wädelig tid, efter ett så swårt
och deciderande nederlag, hände mig likwäl den besyn-
nerligheten, at jag wägade scepticera om wärfelighet-
ten af hwad jag med egne ögon sedt och med mitt eget
hjertas smärta känd, neml. at den högsta afgörande
magt, som, de facto, war utöfwad af ett Kongeligt
Lands-Contoir, det samma absolute tillhörde; och der-
om, at den undersäteliga och medborgeliga wägen till
mjölig uprättelse af en högre, wore aldeles förbomnad
och stängd; detta, ehuru till sin anledning, nog wack-
lande twifwelsmål, bragte likwäl min medfödda, fast
nu torquerade oförsträckt het derhän, at, i underdånig-
het, dock, med sanningens egna drag, afmåla, upträcka
och utbreda hela tillställningen inför en uplyst, En god
Konungs ögon. Rubr. Lit. G. Med lika underdånig
hemställan, om nådigt afseende på mitt wärhörda lidan-
de — och — hwarföre skulle icke det, utan personers
anseende, mig i Räder lemnats? Detta skjedde den 23:de
April förledit år 1793; Ehuru af min höga wederspart,
den 28:de derpåföljande October mig först meddelat.
Lit. G. —

Det är på denna Nådiga tillåtelse och anvisning,
som jag mig inför mina Domare inställer, under detta
höga beskydd, som jag i mensklighetens namn, drifwar
utställa Sanningens beläte, till allmänhetens åstädan-
de, ohöglgt; Det är denna faderliga handen, som på sin
trygga lejd, loftar mig ur förtryckets gömmer; Denna
wälgörande hand, som förer mig fram till det dagsljus,
hwarefter jag länge suckat; Detta ledband, som styrer
min annars owisiga gång; Detta ledsagande, som gör mitt
hjerta oförfäradt, för alla wädeliga, alla möjliga följ-
der, af en ärlig, en sann, en stark, en högt ljudande,

en nödvändig redogörelse, en bekännelse, som åsyftar icke en smådande hämbelysning, icke en lysande enskilt uprättelse, utan — en Lagarnes dyra, en samfundets råttmätiga fordran, ett skärpande, ett nytt bud för dess mäktares öron och hjertan och — ett jemngodt skadsstånd för mig. —

Att en Under-Domstol, som oftast bygger sina skäl och Domslut på mer och mindre skiljaktiga grunder med Öfver-Domarne — detta, är ett Lagstiftarens suppositum — och detsamma äro wad, besvär och klagomål tillätne; Att ett Kongeligt Lands-Contoir, som dock icke är en egentelig Domstol; ty, ej må Konungens Befallningshafwande befatta sig med thet, som Domare-Embeter tillhörer: Utsöknings-Balkens I Cap. 2 §. jämför Rättegångs-Balkens X Cap. 14 §. eller, sitt, med Domare-Embeteret sammanblanda: Landshöfdinge-Instructionen §. 5 börj.. Det ock Kongl. Lands-Contoiret sjelf, genom sin remiss, wid detta målets början, funnit skäligt (prima instantia) på stridiga skäl, uptager och afdommer ett twifvelmål, eller Secunda instantia, å Lagmans-Rättens wägnar, emot en Laga Rättegångs-ordning, ändrar en Hårads-Rätts Utslag, kunde till äfventyrs ledas till samma Lagens suppositum, Loc. cit. Men — at Konungens Höga Befallningshafwande — uti sitt Lands-Contoir — tillika — såsom executor — låter wärckställa sin egen Dom, intra fatalia, innan högre Rätt den samma skärskådadt, och under hwars pröfning den, efter eget widgäende, hwilar L. e. hwad mände detta wara? (Medborgare! ryssen i för denna tidens teckn?) önsken I intet, at detta wore en händelse — ohörd? så förr, som sedan någon Lag blifwit stiftad innom Swea och Göttha Rikes gränser — och följakteligen, utom all definition, allt intill denna dag — Finnen I Utsöknings- och Rättegångs-Lagarne gifwa ett sådant suppositum wid handen?

Ej tillhörer det mig, at omröra, hwad en dylik handläggning, Relative till Kongl. Kammar-Collegii förmodeligen skymfede öfvermägt och wärdighet, för-tjenar; emedan samma Höga Collegium lärer wäl sjelf

officialiter

officialiter förswara sine rättigheter! icke eller, huru
 wida Oxie Hårads Lof. Rings-Rätt och Stånka Lag-
 mans-Rätten (respectu fori appellationis, arbitrato con-
 tenti) blifwit förfördelade: Denna endast, denna o-
 hörda, till allmänna säkerheten och min enskilda egen-
 doms förlust, relativa händelse, torde jag, såsom till of-
 wentyrs, des första föremål, oförgripeligen få anmäla
 till Høga Justitiæ Cancellers Embetets Laglikmäßiga Åt-
 gjärd och beifrande. — Se Instruction för Justitiæ Can-
 celleren den 17:de Augusti 1739 § 12. Här sökes en-
 dast, som för är nämndt, enskilt Stadestånd, enligt Ko-
 nungens Nådiga tillåtelse, l. c. Men — mine Med-
 Borgare! mine Domare! J tillåten mig gjerna! at,
 till Lagarnes ära, ännu få nedlägga ett wälmönt wörd-
 nads-offer, wid foten af den Ewige sanningens Altare:

Föreställom oss för ett ögonblick, inflytandet af det
 Kongeliga Lands-Contoires i Malmö utöfwade Embets-
 nit, på wårt Medborgerliga Samfundes, uti naturliga
 Lagen grundade och af den Borgerliga helgade, Egendoms-
 rätt. Ett hwart individuum i Samhället, har ju, wid
 sitt inträde och i kraft af sin medfödda förmans rätt,
 Friheten, öfwerlemnadt sin andel af öfwerwålde (hwil-
 ket, moraliter och positive betraktadt, ej lärer tillkomma
 jennlikheten) åt den delen af sina likar, hwilcken blott
 lånar sitt högre wärde af walet, at tolcka Lagarnes bud
 i samhällets, följakteligen i hwart och ett individui
 namn. Hwarpå grundar sig detta ögnastens ömma wal?
 Detta Himmeiska förtröende? Dessa dyrtköpta rättighe-
 ters frivilliga öfwerlemnande? På förtröstan om La-
 garnes uttolkning och tillämpning, efter deras, af sam-
 hället utstakade och antagna, med lif och blod och Själ
 beseglade innehåll, grund och mening? eller, på fruck-
 tan för deras despotiska och förackteliga kränkning? Ho
 will vara nog feg? at med farhåga för den senare till-
 ämpningens blotta möjlighet, ställa sin fot innom
 Samfundets gränser. —

Fridens ofskattbara lugn, råttträdighetens Seger
 öfwer willorne — blifwe den waraktigaste borgen, un-
 der en lycklig framtid, för allas Eder, ja och för Hans
 Høga

Höga Rådes, Landshöfdingens, Öfwer-Commendantens och Riddarens, Högwälborne Fri-Herrens Herr Tage Thotts, under hemfrids Lagens infegel, tryggt förwarade EGENDOMS RÄTT!

Mätte aldrig denna Höga Herre sucka öfwer en så bestaffad tillämpning af Lag, på Sig Sjelfwan, på Sitt lugn, på Sin egendom! som det Kongl. Lands-Contoires i Malmö — på mig, mitt och min. —

Men — ware dese förgängelighetens willor, ifrån alla sidor, nog beskådade! Min sak och mitt lidande äro, i hela orten, för mycket kunnoga, at behöfwa flere jemnförelser. Sanningens strålar genomtränga det dystraste mörcker, och de hafwa fastadt sitt sjen, allt intill Konungens Thron. — Dock är jag en af de förste i Landet, som swider af ett sårande hugg uti min, genom Guds Råd, wälförwärfwade Egendom, genom ett tilltagset misbruk af beskriswen Lag? O! J Gudar på jorden! måtte då en sundare tillämpning deraf, kanste och den, som upstäcken af denna händelse, torde wara nog lycklig wärcka på en fördold framtid, freda mine medborgares, mine medmenniskjors ägande rätt, ifrån uppenbart wäld, på Lagens bekoftnad, deras högtideligen försäkrade lugn, ifrån skakning, genom den helgade bokstafvens mistydning, och deras ärliga förnöghet, ifrån tårande Rättegångar!

Med allt detta, och icke med mindre, med denna, på sakens natur grundade, på åberopade auctoriserade handlingar, hwilcka nu skola framgiffwas, sig stödjande berättelse, hoppas jag, hafwa beredt mig den Lagligaste anledning till dessa underställningar: Uti hwad mer och mindre mohn, de af mig, med Kongl. Allernådigste anwisning tilltalade Parter böra deltaga 1:mo uti de Båter, hwilcka Jorda-Balkens XVIII Cap. i thy mål förestrifwa; 2:do uti åter iståndsättjande af min olagligen förstörda Dambyggnad och dermed förenade Fiskewärd, sådana, som de wid förstöringen befunnos; och det, wid betydligt Wites föreläggande inom wis tid. 3:tio Uti godtgörande af min, af Fiskewärdet i Tjugu Fem månader saknade infomst, till minst Trettio Lispund

Ull och annan Fiff årligen, med Femtio Två Rbd., samt af mina, så wid Hårad's Synen på stället, som Kongl. Lands-Contoiret esom vstast; hos Kongl. Kammar-Collegium och Kongl. Maj:t, samt härstädes nödtvungne Rättegångs kostnader, tidspillan, arbete, resor och beswårligheter m. m. med aldränkst Två Hundra R:dr Specie. — Barentstorp then 27:de Januarii 1794.

Berent Peter Sanzefson.

Hvarjemte i besannade affskrifter företes de deri återopade Handlingar, bestående af 1:mo Konungens Befallningshafwandes här i Länet gifne Utslag den 12:te December 1788. 2:do Detta Hårad's Synne Rätts den 22:dra Maji 1789 hållne undersökning och meddelte Utslag. 3:tio Konungens Befallningshafwandes Utslag af den 24:de October 1789 och 22:dra Martii 1791 samt ytterligare Resolution af den 22:dra Decembar sistnemde år. 4:to Högloff. Kongl. Kammar-Collegii Utslag af den 17:de April 1792 och 5:to Kongl. Maj:ts Rådiga Resolution af den 23:dje April 1793, hwilken, såsom grundläggning för denna Rättegång, på begäran infördes, så lydande: —

Kongl. Maj:ts Rådiga Resolution uppå förre Regements Pastoren *Berent Peter Sanzefson*s deröfwer i underdånighet förde klagan, at sedan han uti Kongl. Maj:ts och Rikets Kammar-Collegio sig beswårat öfwer Kongl. Maj:ts Befallningshafwandes i Malmö hus Lån, den 22 Martii 1791 gifne Utslag det borde en af *Sanzefson*, wid det honom tillhörige Skatte Rusbålls, Hemmanet Sunnanå, upfatt mjöl-qwarn, däråst han sjelf ifrån den sammas nyttjande ej wille afstå, genom Kro-no-Sogden i orten genast göras till alt vidare bruk onyttig, samt den dertill gjorde updämningen minskas och rulleras, på det wattnet i åen måtte

mätte få sitt fria och naturliga lopp, och således af öfverflöds watten någon skada icke tillskyndas de beromkring liggande ångar; Och bemålte Collegium under den 17:de April sistledit år, på det sätt gilladt och fastställt nyss anförde öfverflagade Utslag, at förenemde qvarn borde genast genom försegling till all gång inställas, och at, om finnas skulle, at af watten i anseende till qvarndämningen, skada å närgränsande ågor förordsfades, med Dämningen borde försaras på sätt, som af Kongl. Maj:ts Befallningshafwande blifwit förordnad, har under det frågan om meranemde fördämnings rullerande ännu ankort på Kammar-Collegii pröfning, den samma, jemte en därmed förenad Tisse-byggnad af sten, blifwit förstörd och i djupaste watten nedkastad, samt följaktligen den häruti skjedde ändring för klaganden onyttig gjord; för hwilket honom tillskyndade lidande *Santesson* underdånigst om skadestånd och uprättelse anhållit, samt at tillika njuta förskoning från den plikten af Tio R:dlr, hwartill Kammar-Collegium genom theß öfwanberörde Utslag ansedt honom förfallen, jemte den offentliga afbön, som honom blifwit ålagd göra Kongl. Maj:ts Befallningshafwande för emot honom nyttjad missfirmeligt och vanständigtt skriffätt, hwaröfwer merbemålte Collegium samt Kongl. Maj:ts Befallningshafwande blifwit hörde och weberbörandes underdåniga förklaring infordrad; Gifwen Stockholms Slott den 23:de April 1793.

Kongl. Maj:t har tagit detta Mål i Nådigt öfverwägande; Och hwad först angår det af Klaganden sökta skadestånd, för det meranemde qvarndämning blifwit nedrifwen och förstörd, fastän den samma icke skall förordsfakadt någon skada å angränsande Hemmans-ågor, så finner Kongl. Maj:t frågan therom icke tillhöra Dess omedelbara pröfning, utan åger *Santesson* at sin för-
menta

menta rätt till ärfättning, wid behörig Domstol emot wederbörande Lagligen utföra, så framt han skäl dertill för sig finner. — Hwad åter beträffar den *Santeson* dömdes plickt och afbön, så inledau Kongl. Maj:ts Befallningshafwande blifwit på ett sådant sätt af *Santeson* förrolämpad, at Kammar-Collegium ägt skäl det samma beifra och med straff belägga, ty anser Kongl. Maj:it icke anledning wara, at honom derutinnan någon förskoning och estergift i Nåder bewillja; Hwilket wederbörande till underdånig esterrättelse ländar. Datum ut supra.

Under Min Allernådigste Konungs och Herres
Minderrighet.

CARL
(L. S.)

M. Rosenblad.

Å Landshöfdingen Högwälborne Herr Baron *Thotts* wagnar, inlämnar Inspektoren *Blomberg* en Skrift, af följande innehåll:

Förre Regements Pastorn *Magist. B. P. Santeson*, må tillskrifwa min afstning för Lofs. Tings Rätten, at jag beswarar den stämning, han å mig uttagit. —

Med saken om Pastorens *Dambyggnad*, har jag ej tagit annan besättning, än den mig, som Konungens Befallningshafwande i orten ålegadt. Eror Pastoren sig, genom min Embetsmannas åtgjård derwid, förrolämpad, säger honom 7 Moment. i 2 §. af VIII Cap. Rättegångs Bälcken, hwart han bör wända sig med flagan.

J Kongl Hof Rätten, om han wägar sig dit, skall jag möta hon m. med förmodan at han där dömmes till ny afbön, och med önskan, at den måtte lända något till hans förbättring.

Finner Lofs. Tings Rätten, at Pastorn ej kan skonas från Böter för det han så uppenbart misbrukat Rättegång, har han at skylla sig sjelf, så wäl derföre, som för andra följder af XXIX Cap. 1 §. Rättegångs Bälcken. Malmö th. 27 Januarii 1794.

T. THOTT.

Uf Gåstgifwaren *Aspegren* ingifwes för Herr Lands-
Cammereraren *Cronfæ*, ett så lydande ansöfrende:

Hindrad af Embetes göromål, at tillstådes komma, får jag
åran, lemna skrifteligt yttrande öfwer Herr Regements
Pastoren *B. P. Sanresons* Stånnings requisition. —

Det är öfstridigt, at Kongl. Maj:t, genom Nådiga Re-
solutjonen th. 23 April 1793, tillåtit *Sanreson* at wid behö-
rig Domstol, emot wederbörande, lagligen utföra sin för-
menta rätt till årsättning för ett förmodadt lidande genom
Sunnanås qwarndånnings nedriswande, men deraf följjer
icke, at Herr Pastoren kan åga rättighet, utan afseende på sätte
och ställe, otidigtwis beswåra Embetsmän. Igenom nemde
Höga Resolutjon, har Kongl. Maj:t i Nåder stadfäst Konun-
gens Befallningshafwandes härstådes Beslut, om denna
qwarndånnings rasserande. Ett säkrare bewis om des Lag-
lighet kan således hwarcken billigen fordras eller möjeligen
ådagaläggas. Följactteligen är och blir *Sanresons* requisi-
tion i lika grad obehörig, som den är wanwördelig. Om de,
hvilcke wårckstäldt rasseringen, sträckt åtgården utöfwer
nödwardigheten för åndamålets winnande; Så har *San-
reson* frihet at tilltala dem; Men jag, som icke deltagit i den
gjerningen, bör ej heller oroa sig med påstående om skadestånd,
åttminstone icke hos Loff. Håradts Rätten, som saknar rättig-
het, at pröfwa min Embetes förwaltning. Jag stadnar der-
före wid det rättmätiga påstående, at Herr Pastor *Sanreson*
måtte nåpas för sin förnyade wanwördnad och tilltagse-
het, samt åläggas, årsätta mitt härigenom tillfogade beswår
och deraf upkommen försummelse från angelågne göromål,
med minst Tio R:dr. Malmö Lands, Concoir then 28:de
Januarii 1794.

P. L. Cronfæ.

Herr Krono Befallningsmannen *Krook* är personligen
tillstådes, berättandes, at han med detta mål icke haft annan
besattning än endast gifwit ordres till dambyggnadens ned-
riswande, dertill han förmenar sig bestomera hafwa warit
pliktig, som en slikt åtgjård blifwit honom genom Konun-
gens Befallningshafwandes den 22 dra Martii 1791 sålde
U. slag, uttryckeligen anbefald.

Krono

Krono Lådsman Haggman närvarande, upvisar de till honom den 23 dje November 1791 afslätne skriftelige ordres, af innehåll, at honom ålägo, icke mindre genast göra qvarnen wid Sunnanå Hemman N:o 8 till bruk onyttig, så medelst at Kuggehjulet och Damluckan skulle uttagas och inläggas, antingen hos Soctne Tjerdingsmannen eller Aldermannen i Sunnanå, än åfwen på sådant sätt minska och raskera Dämningen till samma qvarn, at wättnet fingo sitt fria och naturliga lopp, samt ågorne deromkring från all skada genom öfwerflöds watten befriades, och skall Haggman, med Inspektoren Lindstedts begifwande, drögt med werckställigheten häraf till den 23 påföljande December.

Tjerdingsmannen Håkan Persson och Ruskhållaren Olof Jönsson, af hwilka denne senare ä ä egne och öfrige Sunnanå Byemåns wägnar, efter företedd skriftelig Fullmägt är närvarande, berätta, at de på Lådsmannens besallning infunnit sig hos Swaranden, med tillfrågan, om han sjelf wille raskera dammen och göra qvarnen onyttig; Men som han hårtill nekaf, hafwa de, sedan han lemnat dem myckelen till qvarnhuset, borttagit den så kallade lycktan eller dreswet, jemte tre damluckor, hwarförutan de till ungefärligen en åls djuplek och sju ålnars längd nedrifwit de öfre stenarne af dammen; Och har wättnets myckenhet, hindrat dem at mera af dämningen då borttaga. Både dreswet och damluckorne, säger Tjerdingsmannen sig hafwa i sitt förwar, åfwen som han tillkännagiswer, at luckan för ålsstet, icke blifwit borttagen. —

Kårande Fullmägtigen åberopar sitt ingifne anförande, och uppå tillfrågan förklarar, det han icke kan påstå eller bewisa, at Byemånnen på något sätt öfwerstridit Konungens Besallningshafwandes meddelte förordnande. —

Den 3:dje Februarii

Utslag.

Wid öfwerwägande af Herr Regements Pastoren Santesson's Stemmings påstående, emot Landshöfdingen, Öfwer-Commendanten och Riddaren, Högwålborne Herr Baron Thore, Lands Cammereraren Wälädle Herr P. L. Cronstie, Herr Krono Besallningsmannen Krook, Krono Lådsman-
nen

nen *Högman, Sjerbingsmannen Håkan Persson* och samtliga *Sunnanå Byemån*, angående årsättning för den skada honom skall blifwit tillfogad å des onyttig gjorde qwarn byggnad, *Dammwärf och Fiskeri* invättning, såsom en förmynd följd af *Konungens Respective Befallningshafwandes* Utslag den 24 October 1789, finner *Härads-Rätten*, at Herr *Pastor Santesson* för sin talan welat hämta skäl af *Kongl. Maj:ts* Nådiga Resolution then 23 April förledit är, som tillåter honom, at, ifall han dertill funne sig befogad, wid behörig *Domstol*, sin förmenta rätt emot wederbörande *Lagligen* utföra. — Men aldenstund denna öfverklagade ätgärd härleder sig från förstberörde *Utslag*, och det icke är *Härads-Rätten* tillståndigt ingå i pröfning af *Konungens* Befallningshafwandes förhållande wid utöfning af des höga *Embete*; Herr *Pastor Santesson* icke eller, i anseende till *Kron-Betsningen* och *Sunnanå Byemån*, som *Konungens* Befallningshafwandes bud wärcställdt ens påstådt, mindre gitadt wisa, at de öfverträdt gränsen af deras erhållne ordres; Swadan något ansvar emot dem i denna del icke rum äger; Förthen skull kan *Stemmingsmålet*, wid jemförelse af VIII Cap. 2 § *R. B.*, wid denna *Domstol* icke widare aptagas, utan så widt det rör *Konungens* Befallningshafwande lemnas till särskildt utförande uti *Kongl. Maj:ts* och *Rikets* Höglof. *Ödtha Hof-Rätt*, ifall Herr *Pastor Santesson* sig dermed wägar anmäla: Warandes det öppet lemnat *Högwålborne* Herr *Baron*, *Landshöfdingen*, *Öfwer-Commendanten* och *Riddaren Thott*, jemte Herr *Lands-Cammereraren Cronstia*, at derstädes i en slikt händelse, å Herr *Pastor Santesson* yrcka det ansvar som des högst misfirmeliga skrifsätt honom *Lagligen* kan ådraga, eller i annat fall honom therföre i *Laga* ordning tiffala, om *Högwålborne* Herr *Baron*, *Landshöfdingen*, *Öfwer-Commendanten* och *Riddaren* samt Herr *Lands-Cammereraren* så för godt sinna skulde. — Ut *Supra*.

På *Härads-Rättens* Wägnar.

M. L. Rydeberg.

www.books2ebooks.eu